
Expedició Militar Mallorquina a Canarias de 1342

Autor:

Data de publicació: 04-07-2010

Els mallorquins van ser els primers que van arribar a les Açores, Madeira, Canàries i el Carib però l'arribada dels Trastàmara a la Corona d'Aragó, i el pogrom de 1391 (sobretot aquest últim) van retallar totes les possibilitats de que les seves navegacions atlàntiques continuessin. Espero que algun dia l'arxipèlag Balear recuperi el seu orgull i mostri al món que ells van ser els iniciadors de la gran aventura de la descoberta i arribada a aquestes terres del Nou Món.

L'assassinat i el bateig obligatori dels jueus del call de Mallorca va fer que molts d'ells acabessin fugint de l'illa, i no sabem quants van acabar en Sagres col·laborant en l'aventura de les navegacions atlàntiques de l'infant portuguès Enric El navegant, mestre de l'Orde dels Cavallers de Crist que era la continuadora del Temple a Portugal.

Els portuguesos ràpidament van colonitzar els arxipèlags atlàntics descoberts pels mallorquins (excepte Canàries) i després d'ells, els genovesos van començar les plantacions de zafra, i de sucre en ells, dedicant-se els lusitans a costejar el continent Africà per intentar arribar a l'Índia de les espècies.

Canàries representava un problema singular, primer perquè estava poblada i es necessitaven tropes que Portugal no tenia per a la seva conquesta, i com que el tracte d'esclaus a Àfrica (i a les pròpies illes) i el comerç de quincalla per matèries d'alt preu a la costa africana ja era prou rendible van deixar de tenir a les Canàries com a objectiu de conquesta. I més quan van arribar a la costa de Ghana i es van establir a Sant Jordi de la Mina des d'on les expedicions d'or i altres matèries a Lisboa van transformar totalment el seu port i la ciutat.

Però els mallorquins van seguir enviant expedicions a Canàries al llarg del segle XIV, i els andalusos que, seguint als portuguesos, es dedicaven també al tracte d'esclaus i a la pirateria van originar una disputa per la possessió de les illes, disputa que com hem vist va haver de resoldre el Papa. Un dels consellers del Papa era un convers de 1391, fill de jueu convers que va ser gran rabí de Burgos i posteriorment bisbe de la mateixa ciutat; l'assessor del Papa era fra Alonso de Cartagena i va presentar l'anomenat dret de adherència, pel qual com a l'època romana les illes van pertànyer a una part de l'Imperi que depenia de la Bètica, les illes al segle XV havien de pertànyer a la Corona de Castella. El Papa va admetre aquest argument i va nomenar un episcopat a les Canàries i i fins i tot un Príncep de les Afortunades que mai no va trepitjar les illes.

Per dues vegades el mestre de l'Orde dels Cavallers de Crist va sol·licitar a Enric IV de Castella (germà gran, de pare, d'Isabel la Catòlica) la mercè de les illes de la Gomera i El Ferro mercè que li va ser denegada pel castellà (sabem la importància d'aquestes illes per fixar el punt de partida de la primera expedició colombina) el lusità va reunir un exèrcit i es va disposar a la conquesta d'ambdues, però va ser derrotat en batalla naval pel castellà, i aquí van acabar les seves pretensions.

El fet que les Canàries passessin la Corona de Castella va obligar a que els portuguesos, en tornar les seves naus des del golf de Guinea, haguessin de envoltar-les fent una circumval·lació coneguda amb el nom de "la Volta",

PRIMERS CONTACTES ENTRE MALLORCA I CANÀRIES - 1342

Les expedicions a les illes Canàries dels navegants mediterranis daten del primer terç del segle XIV. D'altres pobles històrics que les van visitar ocasionalment en temps remots, com els romans, estan apareixent a l'arxipèlag vestigis arqueològics del més apassionant i controvertit interès. Però caldrà esperar que la data dalt indicada perquè es comprovi, amb recolzament cartogràfic i documental de imponderable valor, la presència de genoma de genovesos, mallorquins i catalans dins de l'àrea de l'arxipèlag Atlàntic.

Cenyint-nos, en el nostre cas concret, a les expedicions baleàriques, remetem al lector curiós, al llibre: El bisbat de

Telde.

Missioners mallorquins i catalans a l'Atlàntic, editat el 1960, on es trobarà copiosa informació, literària i documental, sobre

aquest apassionant capítol de la història dels descobriments i els viatges 1. De les seves dades farem servir, en atapeïda síntesi, per enquadrar i ambientar l'expedició militar mallorquina de 1366 a les illes Canàries, capitanejada pel militi Joan de Mora i que va romandre desconegut fins ara, inadvertit entre els folis d'un dels registres l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

Les primeres expedicions mallorquines cal datar entre 1340-1350. Van haver de ser reiterades en quant al nombre, encara que

la documentació oficial no hagi revelat fins ara més que la famosa de 1342, empresa pels capitans Francesc des Valer i Domènec Gual